

Põllumees turvasmuldade hoidjana. Mida toovad erinevad poliitikad?

Aleksei Lotman
ELF

PALUDI
CULTURE

EUKI-Baltics

Euroopa Maaelu Arengu
Põllumajandusfond:
Euroopa investeeringud
maapiirkondadesse

EESTIMAA LOODUSE I

Supported by:

on the basis of a decision
by the German Bundestag

Põllumajandusel on märjad juured

Mesopotaamia

Niiluse delta ja lamm

Hiina suure jõed

Indus ja Ganges

Uus-Guinea mäestikusood

Saheli ja Sahaara oaasid

Kesk- ja Lõuna-Ameerika soised metsad

Oaasid ja lammid rändkarjakasvatajate elus

Enne turvasmulla juurde minekut: miks põllumajandus looduskaitsjaid/keskkonnakaitsjaid huvitab?

- Sellega on seotud olulised loodusväärtused
- Sellega on seotud ka mitmed keskkonnaprobleemid
- Eks me kõik tahame süüa - toit ei teki poes

Kas ökoloogiline jätkusuutlikkus halvendab toidujulgeolekut?

- Säästlik põllumajandus
 - saastab võimalikult vähe keskkonda
 - kasutab elurikkust säästvalt
- Toidujulgeolek on tagatud, kui sõltume vähem kaugelt pärit sisenditest nagu väetis, kütus, sööt ja seeme
 - Ka ekspordisõltuvus võib olla julgeolekurisk
- Toidujulgeolek ja keskkonnahoid ei ole vastuolus

Kõrge loodusväärtusega põllumajandusmaa

Pärandkooslused

Mosaiiksed põllumajandusmaastikud

Liikide elupaigad

Eriti suur on nende tähtsus Euroopa looduskaitstes

Tegelik põllumajanduspoliitika mõju on vastuoluline

Seotud ka põllumajandusmaal olevate märgalade/turvasmuldadelega

Pärandkooslused

Pärandkooslused ehk poollooduslikud kooslused - KLV põllumajandusmaa olulisim osa

Kujunenud pikaajalise karjatamise ja/või niitmise ning osalt võsavõtmise jm taolise tegevuse tulemusel (mitte künni-külvi teel)

Inimmõju lõppedes kasvavad kinni, muutudes võsaks või roostikuks vmt

Olulised elupaigad paljudele sh. ka ohustatud liikidele

Paljud pärandkooslused on märgalad, sh. ka turbamaad

Pärandkooslused EL looduskaitstes - loodusdirektiivi lisa I

Rannaniidud

Loopealsed

Aruniidud

Luhad

Puisniidud

Puiskarjamaad

Sooniidud ja rohusood

Nõmmed

Loodusdirektiiv (1992) ja linnudirektiiv (1979/2009)

Otseselt turvasmuldade kaitsega ei tegele

Kaitsevad mitmeid märgalaelupaiku (loodusdirektiivi lisa I) ja märgaladega seotud liikide elupaiku (loodusdirektiivi lisa II ja linnudirektiivi lisa I)

Nende elupaikade kaitseks tuleb moodustada Natura 2000 alade võrgustik

N2000 aladel olevaid elupaiku tuleb kaitsta ka väljast tuleva mõju vastu

Väljaspool N2000 alasid on kaitse üsna olematu, aga samas on riikidel vastutus elupaikade hea seisundi säilitamise eest

Märgalad ja veel ääres karjatamine

Vajalik pool-looduslikele märgalaelupaikadele (rannaniidud, luhad) ja nende liikidele (rüdi, vigle jt)

Toetatakse N2000 aladel ÜPP strateegiakava vahenditest

Mis ohustab märgi pärandniite?

Põllumajanduse intensiivistamine, sh. kuivendus

Põllumajanduse lakkamine, karjas käivate loomade arvu vähenemine

“Arendus”

Saastamine ja kliimamuutus

Põllumajanduse ja märgalade/turbamaade kaitse konfliktid laiemalt

Kuivendus, sh.

Sooheinamaade muutmine drenaažiga uudismaadeks

Poldrid

Väikemärgalade kadu põllumajandusmaastikus

Turbakaevandamine

Saastamine

Võõrliigid

Soo(metsa)de raadamine

Põllumajandus kuivendatud turvasmuldadel

Kuivendatud turvasmullad mineraliseeruvad, eriti haritava maa korral

Täna nende maade haritavana kasutamine tihti ka ebamajanduslik

Rohumaana kasutus mõistlikum, kuigi siingi on murekohti

Püsirohumaadeks muutmist toetab ka ÜPP strateegiakava

Mõistlik oleks ka vee taseme tõstmine, mis pidurdaks turba mineraliseerimist

ÜPP strateegiakavas selget toetust pole (v.a. investeeringud)

ÜPP

EL vanim poliitika (või vähemalt üks vanemaid)

Algselt keskkonnaaspekt puudus ja turvasmuldade säilitamine ei olnud päevakorral

Järjestikused reformid on ajapikku toonud fookusesse ka keskkonna, sh. turvasmullad

Praegu kehtiva ÜPP õigusaamistiku osaks on keskkond tingimuslikkuse, ökokavade ja keskkonnameetme kaudu, vähemal määral ka investeeringute teel

Samas kahtlus, et mõned meetmed jätkuvalt soodustavad turvasmulla hävingut

ÜPP üldeesmärk II: Edendada keskkonnahoidu ja kliimameetmeid ning panustada Euroopa Liidu keskkonna- ja kliimaeesmärkidesse

Panustada kliimamuutuste leevendamisse ja nendega kohanemisse ning säästvasse energiasse

Edendada säästvat arengut ja selliste loodusvarade tõhusat majandamist nagu vesi, muld ja õhk

Panustada elurikkuse kaitsesse, edendada ökosüsteemi teenuseid ning säilitada elupaiku ja maastikke

Tingimuslikkus strateegiakavas turvasmuldade kaitse

HPK 2. Märg- ja turbaalade kaitse

Strateegiakava muudatuses plaanitakse nõuet nõrgendada

HPK 9. Keskkonnatundlike püsirohumaade ümberkujundamise ja kündmise keeld
Natura 2000 aladel

Strateegiakava meetmed

Mulla- ja veekaitsetoetus

Väärtusliku püsirohumaat säilitamise toetus

Pärandniidu hooldamise toetus

Investeeringud taristusse (kuivendus ja kahepoolne reguleerimine)

Maaparanduslikud keskkonnarajatised

Strateegiad

Elurikkuse strateegia aastani 2030

Sh. looduse kaitse ja taastamine põllumajandusmaal

Sh. süsinikurikkad ökosüsteemid

Talustaldrikule

Sh. keskkonna- ja kliimakaalutlused

Veidi looduse taastamise määruse eelnõust

Väga oluline eelnõu

Sisaldab ka põllumajanduslike turvasmuldade kaitse sätet

Menetlus üle kivide ja kändude

Euroopa Parlament hääletas kogu põllumajandusega seotud artikli välja

Triloogid käimas, tulemus veel lahtine

Õige pisut mulladirektiivi eelnõust

Eesmärk kaitsta muldi

Peamiselt seirekohustused

Siiski artikkel 10 näeb ette, et riigid määravad kindlaks kestlikud mullamajandamistavad ja mulla seisundit negatiivselt mõjutavad tavad

Artiklis viidatud lisa III nimetab ühe säästva majjandamisvõttena ka turvasmuldades optimaalse veetaseme tagamist

Eelnõu menetlus on algusjärgus

Kokkuvõtteks

Põllumajandusega on seotud mitmed keskkonnamured ja paljud loodusväärtused

Säästev põllumajandus, mis toodab toitu loodust (sh. turvasmuldi) hoides, on võimalik

Need talunikud, kes juba täna toodavad säästvalt, väärivad tunnustust ja toetust

Tänane (põllumajandus)poliitika paraku annab jätkuvalt veidi vastuolulisi signaale

Koostöö looduskaitstajate ja põllumeeste vahel peab süvenema